

PRED ZAČETKOM NOVEGA ŠOLSKEGA LETA

KO BI VEDELI, KAKO LASTNIM OTROKOM ŠKODUJEJO!

Prav te dni me je prosila mati nekega dekleta, ki je v preteklem šolskem letu dokončalo gimnazijo, da bi se pozanimal, če bi jo kje vzeli v službo. Pozanimal sem se, ker vem, da je pošteno in pridno dekle. Vprašal sem tu in tam pri znancih, ki imajo kakšno podjetje, a povsod so me najprej vprašali, če zna tudi slovensko pisati na stroj ali stenografijo.

»Ali dekle dobro obvlada slovenščino?« sem vprašal mater.

»O, govoriti že zna, tako kot mi«, je rekla.

»Že, toda ali zna pisati pravilno slovenščino?«

»Ne, ker je hodila v italijansko šolo.«

»Škoda, če bi znala dobro slovenski, bi lahko dobila službo v kakšnem slovenskem podjetju, tako pa... Teško bo.«

»Toda italijansko zna zelo dobro pisati.«

»Že, toda deklet, ki dobro obvladajo italijansko in čakajo na službo, je Trst poln.«

»Kakšna škoda«, je rekla.

Podobno se mi je pripetilo že nekajkrat prej. In šele zdaj se je ta mati, kot marsikatera druga že pred njo, zavedla, da je svoji deklici samo škodovala, ko jo je dala v tujo šolo. Dala jo je tja v nesmiselnem upanju, da ji bo ugledala pot v življenje, v resnici pa ji jo je otežkočila. Potisnila jo je v tisto veliko množico mladih, ki si pridobe v italijanski srednji šoli neko standardno znanje, s katerim upajo napraviti potem uspešno kariero v pisarni tega ali onega velikega podjetja. Dejansko pa se zgodi, da ostanejo za dolgo časa — in morda za leta — brez službe, ker je mladih ljudi z enakim spričevalom in enakim znanjem na tisoče in tisoče. Uspe lahko hitro samo tisti, ki zna nekaj več, ki se odlikuje pred drugimi po večjem znanju, zlasti še z znanjem jezikov, kar velja posebno za dekleta. Dekle, ki zna dobro tri jezike in med njimi slovenskega, ima mnogo več možnosti, da bo dobilo dobro službo, kot tisto, ki zna le italijansko in morda še nekoliko nemško ali angleško. Nič ne spremeni dejstva, da leži Trst na robu države, v najbližji sosesčini Jugoslavije in da bo njegovo poslovno življenje vedno bolj usmerjeno tja. V bankah, trgovskih, plovnih, izvoznih, in uvoznih podjetjih ter v pisarnah tržaških tovarn že povsod potrebujejo in bodo v vedno večji meri potrebovali uslužbenice, ki znajo slovensko in dobro slovensko, da lahko opravljajo uradno korespondenco s podjetji v sosednji državi. Izkušnja dokazuje, da uživajo taki uslužbenci, ki so tega sposobni, povsod večji ugled in priznanje od drugih. Kolegi jim zavidajo njihovo znanje, tudi če pade tu pa tam kakšna zafkljiva beseda, bolj iz zavisti ali šale, kot zaradi česa drugega.

Zato starši v resnici samo škodujejo — in še kako! — svojim otrokom, ker jih silijo v italijanske šole. S tem jim jemljejo možnost, da bi imeli po končanih šolah, ko se bo začel boj za kruh, kakšno prednost pred drugimi. Mladenič ali mladenka, ki dobro obvlada slovenski, se z večjo lahkoto nauči tudi drugih jezikov, nemščine, angleščine, ruščine itd., kar dokazuje izkušnja. Italijanščine se nauči fant ali dekle tudi v slovenski srednji šoli in drugje. Za to ima tisoč priložnosti. V tem pogledu slovenski maturanti in maturantke prav nič ne zaostajajo za italijanskimi. Poznam pri-

mer, da si izbira italijanski ravnatelj prav deklet s slovensko maturo, da mu piše korespondenco v italijanščini, med številnimi drugimi italijanskimi uslužbenkami. Tudi v Milanu mladi ljudje z dobrim znanjem slovenščine in vsaj z zasilnim znanjem srbohrvaščine prav lahko dobe dobro plačano službo, medtem ko bi bili s samim znanjem italijanščine brezimneži v veliki armadi brezposelnih.

Zato dajte starši svoje otroke v slovensko šolo, če jih hočete imeti nadpovprečno usposobljene za življenjski boj.

D. G.

Čemu prihaja Nikita Hruščev v New York?

Svetovna javnost se te dni sprašuje, zakaj je ministrski predsednik Nikita Hruščev sklenil, da bo osebno vodil sovjetsko odposlanstvo na 15. zasedanju glavne skupščine Organizacije Združenih narodov. Zanimanje javnosti je zlasti zato upravičeno, ker se Nikita Hruščev pripravlja, da stopi na ozemlje Združenih držav prav v času, ko vladajo med Sovjetsko zvezo in Ameriko tako slabi diplomatski odnosi, kakršnih še ni bilo po Stalinovi smrti. Res je sicer, da Hruščev ne gre v Ameriko niti na uradni niti na zasebni obisk in da se njegov prihod toliko tiče Amerikancev, kolikor se sedež Organizacije Združenih narodov nahaja v New Yorku. Kljub temu je treba vendar priznati, da predstavlja prisotnost sovjetskega državnika v Ameriki precejšen udarec zlasti za ameriški ponos. Spomniti se je namreč treba, kako je Hruščev pred nekaj meseci odpovedal Eisenhowerjev obisk v Sovjetski zvezi, kako je ameriškega predsednika tudi osebno hudo žalil in kako zadnje čase izkorišča vsako priložnost, da ostro napada politiko in voditelje Združenih držav. Če vrh tega pomislimo na Powersovo obsodbo in na letalo RB 47, o katerem Amerikanci trdijo, da je bilo sestreljeno izven sovjetskih teritorialnih voda, vidimo, kako imajo Amerikanci več kot dovolj vzrokov, da jih prihod Nikite Hruščeva vznemirja. V tem trenutku bi najbrž najraje videli, da bi sedež Združenih narodov ne bil v njihovi državi.

UGODNA PRILOŽNOST

Sovjetski državnik pa se gotovo ni podal na tako dolgo pot samo zato, da bi ponagajal Amerikancem, temveč je za svoj korak imel posebne razloge. Uradno vemo le to, da bo Hruščev v New Yorku obrazložil nov načrt o razoroževanju. Politični opazovalci pa sodijo, da prihaja v Ameriko, ker mu zasedanje glavne skupščine OZN daje lepo priložnost, da popravi, kar je pred ne-

kaj meseci zagrešil v Parizu. Tedaj so namreč tudi mnoge nevtralne države Hruščevu zamerile, da je razbil vrhunsko zasedanje, od katerega si je ves svet veliko obetal. Na zasedanju v New Yorku pa bo lahko obrazložil svoje načrte o zagotovitvi in utrditvi svetovnega miru in bo še toliko na boljšem, da ga ne bodo poslušali le zastopniki zahodnih velesil, temveč tudi predstavniki afriških in azijskih držav, od katerih mnogi niso načelni nasprotniki komunizma in Sovjetske zveze.

Ali se bo splošni položaj v svetu s tem izboljšal, je seveda drugo vprašanje. Politično pomembno pa je, da je Hruščev tudi dokazal, kako se vsakoletno septembrsko zasedanje glavne skupščine Organizacije Združenih narodov lahko spremeni v zbor najvišjih predstavnikov vseh držav. Za to ni treba niti dolgih pogajanj po diplomatski poti niti posebnih priprav in zasedanj v Parizu, Ženevi in drugod.

NOVE AFRISKE DRŽAVE

Glavni vzrok potovanja Nikite Hruščeva pa je baje Afrika. Na tem zasedanju bo, kot znano, v Organizacijo Združenih narodov sprejetih 15 novih afriških držav. Posledica tega bo, da se bo položaj v najvažnejši mednarodni politični organizaciji verjetno znatno spremenil. Doslej so v njej imele večino zahodne države. Na katero stran se bo tehtnica sedaj obrnila? Sovjeti bodo seveda naredili vse, kar je v njihovi moči, da potegnijo nove države na svojo stran. Na ta način bi tudi čvrsto utrdili svoj vpliv v črni celini, kjer se danes bi je hud politični boj, kot se je konec prejšnjega stoletja v Afriki bil boj za teritorialno ureditev.

Ta vprašanja proučuje Nikita Hruščev in komunistični voditelji iz Madžarske, Bolgarije in Romunije, ko na 8.000-tonski prekoceanski ladji Baltiki plovejo proti kipu svobode v New Yorku.

RADIO TRST A

Nedelja, 18. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.40 Vokalni kvintet »Zarja«; 17.00 Plesna čajanka; 17.40 Operne arije in dueti; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 19. septembra, ob: 18.00 Predavanje: »Antonietta Stella, operna primadona«; 19.00 Oddaja za najmlajše: »Deček, ki je spet našel izgubljenost«, pravljica (Aleksander Marodič), igrajo člani RO; 20.30 V spomin Pergolesija ob 250-letnici rojstva: »Služabnica gospodarica«, opera v dveh dejanjih. Približno ob 21.20: »Mala literarna oddaja«.

Torek, 20. septembra, ob: 18.00 Predavanje: »Klinika za zdravljenje govorice«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 19.20 Corellijeve in Vivaldijeve skladbe; 21.00 Ilustrirano predavanje — Mirko Javornik: »Trgovci z goljufijo na debelo«; 22.00 Umetnost in življenje — Josip Tavčar: »XIX. Mednarodni festival gledališke umetnosti v Benetkah«.

Sreda, 21. septembra, ob: 13.30 Harmonija zvokov in glasov; 18.00 Z začaranje police — Marija Polak: »Gašper, postopač v šoli«; 19.00 Nove afriške države — Franc Jeza: »Kenija«; 21.00 »Prečute noči«, radijska igra (Ivan Matičič), igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu.

Četrtek, 22. septembra, ob: 18.00 Predavanje: Bolha, raznašalka kuge; 19.00 Evropa-stop! Iz popotne beležnice mladega rodu; 21.00 Obletnica tedna — Maks Šah: »Stoletnica smrti filozofa Arturja Schopenhauera«; 21.15 V spomin Giovannija Battiste Pergolesija: Concertino v F-duru. Igra Stuttgartske komorni orkester; 22.00 Iz sodobne književnosti — Martin Jevnikar: »Pogled v letošnje slovensko pripovedništvo«; 22.15 Poje Majda Sepč s sekstetom Boruta Lesjaka.

Petek, 23. septembra, ob: 12.55 Orkester André Kostelanetz; 18.00 Predavanje: »Elwood Quesada, general zračnega prostora«; 19.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »Pri Ilirih in starih Grkih«; 19.20 Iz Griegovih in Sibeliusovih del; 20.30 Znani valčki in tangi; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Slavko André: »Elektronska armada«; 22.15 Koncert sopranistke Sonje Hočevarjeve, pri klavirju Zdenka-Lukec-Carjeva. Na sporedu so skladbe Nowowiejskega, Dvoržaka in Alabjeha.

Sobota, 24. septembra, ob: 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodita Pietro Argento in Luciano Bertarini s sodelovanjem sopranistke Editte Amedeo, Lucie Quinto, Marie Luise Gemelli, mezzosopranistke Marie Bertolini, tenoristov: Licinia Francardijs, Angela Rossija, Vita Lassandra in Danila Cestarije, baritonista Lida Maffea ter basista Vincenza Preziose. Igra Orkester RAI-TV iz Torina; 16.50 »Veseli Planšarje«; 18.00 Zena in dom; 19.00 Slovenski književniki v pismih: »Dragotin Kette« (Maartin Jevnikar); 20.40 Zbor slovenske filharmonije; 21.00 »Opolnoči z junakom«, radijska veseloigra. Sergio Paolini, Stelio Silvestri, Lada Mlekuž, igrajo člani Radijskega odra.

TEDENSKI KOLEDARČEK

18. septembra, **nedelja**: Irena, Ilka
19. septembra, **ponedeljek**: Vitodrag, Vido
20. septembra, **torek**: Brane, Morana
21. septembra, **sreda**: Matej, Mate
22. septembra, **četrtek**: Mavricij, Tomaž
23. septembra, **petek**: Slavojka, Tekla
24. septembra, **sobota**: Nadja, Gerard

STOLETNIKI

Po sovjetskih poročilih živi v gorskih vaseh Armenije okoli pet tisoč oseb, ki so ućakale starost od 100 do 135 let. Sovjetska akademija znanosti je poslala v Armenijo cel štab zdravnikov in biologov z nalogo, da ugotove vzroke tako dolgega življenja.

Kavkaške pokrajine so poleg Armenije na splošno znane, da ućaka tam dosti ljudi več kot sto let. Nekateri zdravniki pripisujejo dolgoživost čistemu zraku in bistrim vodam. Kako malo je potrebno za dolgo življenje!

Položaj v Kongu se čedalje bolj zapleta

Medtem ko Varnostni svet ponovno razpravlja o položaju v Kongu, se je v Leopoldvillu spet zgodilo nekaj nenavadnega. Polkovnik Mobutu, ki ga je predsednik države Kasavubu pred kratkim imenoval za poveljnika kongoških oboroženih sil, je izvedel državni udar. Odstavil je tako predsednika države Kasavubo kot ministrskega predsednika Lumumbo in izdal proglas, v katerem sporoča, da vojska prevzema oblast v državi do prihodnjega decembra.

Mobuto je govoril po radiu v Leopoldvillu. Med drugim je dejal, da se bo vojska pri izvrševanju svojih dolžnosti posluževala

la kongoških in tujih strokovnjakov. Politični voditelji pa naj medtem skušajo skleniti sporazum, tako da bodo koristi Konga boljše zaščitene kot doslej.

Doslej neznani Mobuto sicer lahko proglašajo, karkoli se mu zljubi, drugo vprašanje pa je, ali se bodo njegove napovedi uresničile.

Pred začetkom razprave o Kongu so v New York dospeli bodisi odposlanci predsednika države Kasavuba bodisi odposlanci predsednika Lumumbo. Sovjetski predstavnik v Varnostnem svetu je zagovarjal stališče, da so Lumumbovi odposlanci predstavniki zakonite kongoške vlade in da jih mora zato svet zaslišati. Ameriški predstavnik pa je zatrjeval, da morajo biti zaslišani odposlanci Kasavubove vlade, češ da je ta edina zakonita vlada Konga. Na glasovanju je predlog sovjetskega zastopnika propadel.

Razprava o Kongu se nadaljuje. Danes pa je težko predvidevati, kako se bodo stvari v tej državi razvijale, kajti položaj se zaradi vmešavanja zahodnih in vzhodnih držav čedalje bolj zapleta.

— 0 —

Nov satelit

Z vzletišča Vanderberg v Kaliforniji so spustili v zrak petnajsti ameriški satelit »Discoverer«. Satelit bo stopil v krožno pot okrog zemlje in bo izstrelil sprednji del, ki ima vdolane opazovalne naprave. Glava bi morala pasti v morje pri Hawajskih otokih. Če se bo ta poskus posrečil, bodo Američani prihodnji mesec spustili v vsemirje nov umetni satelit z eno ali več opicami, ki se bodo zdrave vrnile na zemljo. Do tedaj bodo tudi izpopolnili priprave, ki bodo iz največjih višin fotografirale zemljo od vseh strani. Obenem pa bodo javile vsako bližanje sovražnih vodljivih izstrelkov, da se jim bo satelit mogel izogniti.

Papežev izlet

Papež Ivan XXIII. je v nedeljo jutraj presenetil vso rimsko okolico. Z majhnim spremstvom se je že zgodaj odpeljal iz letnega bivališča v Castelgandolfu v Roccanatico v Sabinskih gorah. Tam je obiskal semenišče, kjer je leta 1904, še kot novomašnik, drugič maševal in je tam večkrat preživel počitnice. Po maši in razgovoru z bogoslovci so se nagnetli okrog poglavarja Cerkve preprosti domačini, s katerimi se je prijateljsko pogovarjal.

Iz Roccanatice je papež šel tudi na grič Fiola, kjer je obiskal samostan benediktinik. Papežev obisk ima še svoj poseben pomen. Od leta 1870 dalje ni še noben papež prestopil meje rimske škofije. Do druge vojne so se sploh smatrali za vatičanske ujetnike. Formalno so že lateranske pogodbe prelomile s staro tradicijo nasprotstva med Vatikanom in italijansko državo, a papeži niso šli do Pija XII. z ozkega ozemlja vatičanske države.

Sedanji papež pa si odpira okno v svet in bo menda v kratkem času šel tudi izven Italije.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

Razčistimo pojme!

Ko se v našem kulturnem ali političnem življenju pojavijo določena nova vprašanja, se kaj rado dogaja, da se v razpravah ali polemikah poslužujemo načel in pojmov, ki jih vsak po svoje tolmači.

Različne razlage načelnih postopkov in pojmov so dostikrat vzrok, da mahamo drug mimo drugega in da ne pride do skupnih konkretnih zaključkov.

Ta pojav opazujemo zlasti ob razpravah o zakonskem osnutku za naše šole.

Nekateri zagovarjajo tako imenovano »realno politiko«, to se pravi, doseči kar se v danem trenutku more doseči, ne glede na bodoče posledice. Narodno reklo »bolje vrabec v roki kot golob na strehi« velja samo za trenutni položaj posameznika. Ko pa gre za splošne koristi narodnostne skupine, bodisi velike ali majhne, pa se ne bo nihče, ki mu je narodnih koristi kaj mar, odpovedal za skledo lažje pravicam enega dela skupnosti. Prav tako

se tudi ne bo odrekel zaradi trenutne koristi pravicam za bodočnost.

V konkretnem primeru, ki se tiče zakonitve naših šol, ne moremo pristati na delitev manjšine v tri dele z raznolikimi pravicami.

Naš list je že davno pred Medicijevim osnutkom poudaril, da mora iziti zakon, ki bo za vso manjšino enoten in ki ji bo trajno zajamčil rast in razvoj šol povsod, kjer biva naš rod.

Načelno smo vsi za zakon, ki naj pravično ureja naše šolstvo. Odklanjamo pa osnutke, ki bi prezirali naše upravičene težnje.

Nihče ne more od nas zahtevati, da bi z odobravanjem sprejeli drobtinice, če pa se zaradi njih odredimo nam pripadajočemu hlebu.

Obstaja med nami še druga pojmovna neskladnost ali napačna »forma mentis«.

Pri vsaki zahtevi za naše pravice se ta ali oni oglasi z juridičnimi pripombami in se vprašuje, ali nismo morda prekoračili ustavnega okvira. Poudarjajo staro načelo, veljavno še iz fašizma, da morajo biti zakoni za vse državljane enaki. Ugovor pa ne drži. Prvič, ker že z dejstvom, da žive v republiki italijanski državljani tudi slovenske narodnosti, je jasno, da smo mi nekaj **posebnega** in ne **enakega** kot ostali naši sodržavljan. Drugič, že sam ustavni člen 6 pravi, da se bodo pravice manjšin urejevale s posebnimi zakoni (apposite leggi), ne z enakimi ali istimi kot za druge državljane.

Zatorej že čisto preprosta logika dokazuje, da moramo zlasti za naše šolske, jezikovne in kulturne zadeve zahtevati posebne določbe, kakor se glasi zaščitni ustavni člen za manjšine.

Čas je, da se pri formuliranju naših zahtev tudi tega zavedamo, da nam mora oblast dodeliti **posebne** in ne **enake** ali istovetne zakone kot za sodržavljane italijanskega porekla.

Tudi Eisenhower na zasedanju

V sredo so v Washingtonu sporočili, da bo na zasedanju glavne skupščine OZN govoril tudi ameriški predsednik Eisenhower. Ta bo nastopil dne 22. septembra in bo skupščini obrazložil »natančne predloge«.

Eisenhower bo govoril pred Hruščevom, takoj zatem pa se bo vrnil v Washington. Politični opazovalci sodijo, da se bo zasedanja udeležil tudi angleški ministrski predsednik Mcmillan. V New York bo baje prišel proti koncu zasedanja, vsekakor pa po odhodu sovjetskega državnika.

UMESTNO VPRAŠANJE

Poslanec Preti je vložil na naslov notranjega ministra posebno vprašanje glede izdajanja potnih listov. Ugotavlja, da nekateri policijski uradi še vedno hodijo po stopinjah bivše policijske države, ki je od rekala potna dovoljenja mladeničem, ki še niso izpolnili vojaške obveznosti. Sitnosti za potna dovoljenja delajo tudi osebam, ki imajo na kazenskem listu zapisane malenkostne globe ali pa ki pripadajo opozicionalnim političnim skupinam. Take vrste postopki, pravi poslanec, ogražajo gospodarske in politične koristi prizadetih.

Posebej pa bi bilo potrebno vprašati notranjega ministra, kako je z obljubami, da bodo znižane pristojbine za potne liste in da bo postopek malo hitrejši kot je dosedaj.

Igra na tečaju

Še pred pol stoletjem so polarne pokrajine veljale za skoro nedostopne. Le redki, pogumni raziskovalci so si upali v kraje večnega leda in bele smrti.

Danes pa se že igrajo na témenu naše zemlje z žogo. Ameriška atomska podmornica Seadragon se je prejšnji teden dvignila skozi led prav na severnem tečaju. Toplomer je kazal štiri stopinje. Vreme je bilo krasno in sončno. Zato se je posadka ladje odločila, da odigra tekmo v baseballu. Potek prve igre na tečaju so sproti oddajali po radiu v Washingtonu.

Za in proti

Fobak je še vedno tista rastlina, ki vzbuja grajo, pri večini pa hvalo in priljubljenost. Nekatere države podpirajo vse kar je s tobakom v zvezi, druge pa skušajo s posebnimi zakoni omejiti kajenje kot zdravju škodljivo.

V Nemčiji potrošnja tobaka narašča. Zveza velikih tobačnih tovarn Reemtsma je s prav ameriško reklamo dvignila potrošnjo. Izdala je razkošno opremljeno knjigo z naslovom »Tabago«. V njej je opisano, kako sta Xeres in Tores spoznala tobak leta 1492 ob Kolumbovi odpravi na otoku Guanahani. V sliki in besedi govori o užitkih tobačnega dima. Nato sledi pravi kulturno-zgodovinski in gospodarski oris pridelovanja, izdelovanja in prodaje tobaka.

Take knjige, ki prikazujejo tobak kot neobhodno potreben za kulturnega in družabnega človeka, so v Nemčiji neverjetno razširile uporabo tega mamila. V Združenih državah Amerike sta pridelek in potrošnja tobaka zrasla v zadnjem letu za štiri odstotke. V enem letu pokadi vsak državljan povprečno po 3000 cigaret; ob slovesnih prilikah pa še cigare piha v zrak. V Ameriki vlada tobak brez velike reklame. Ima pač tamkaj domovinsko pravico že stoletja nazaj.

V Italiji so pa mnenja o tem mamilu silno razdvojena. Kadi se vedno več, posebno dekleta. Starejši moški se pa že omejujejo na manjše količine. Vendar se kajenje le preveč širi. Zato pripravlja skupina poslancev v rimski zbornici predloge, kako naj se uporaba tobaka omeji kot zdravju škodljiva.

Vse dosedanje izkušnje pa kažejo, da se bo tudi njih pobuda razblinila v dim.

Za spomenik prof. Emilu Komelu

Za spomenik so darovali: Družina Vidrih, Gorica (1000); družina Carrara, Gorica (2030); prof. Emil Bokorič (1000); prof. Lav Bitežnik (500); O. M., Gorica (1000); I. T., Gorica (500); družina Rustja, Gorica (2000); družina S., Gorica (300); družina C. Sovodnje (1000); družina Lutman, Gorica (1000); S. L., Štandrež (500); S. M. (1000).

Kraški motiv

Tržaškega

PRED POKRAJINSKIMI IN OBCINSKIMI VOLITVAMI

V nedeljo, 6., in v ponedeljek 7. novembra, bodo tudi na Tržaškem ozemlju volitve v pokrajinski svet. Volitve bodo to pot potekale nekoliko drugače kot pred 4 leti, ker je bil medtem spremenjen volilni zakon. Medtem ko je leta 1956 bilo 16 svetovalcev neposredno izvoljenih v volilnih okrožjih, ostalih osem pa z ostanki glasov, ki so jih prejele posamezne stranke, bo tokrat v veljavi proporcionalni volilni red, le da bodo volilni količnik računali tako, da bodo skupno število oddanih glasov delili s 26, to je s 24 razpoložljivimi mesti v pokrajinskem svetu in še z dvema. Po podatkih zadnjih volitev bo izvoljen tisti kandidat, ki bo prejel nekaj nad sedem tisoč glasov.

V devinsko-nabrežinski, miljski, dolinski, repentaborski in zgoniški občini pa bodo obenem s pokrajinskimi tudi občinske volitve. Razen v Miljah, kjer je v veljavi proporcionalni volilni red, bodo v vseh ostalih občinah volitve potekale tako, da bosta v bodočih občinskih svetih zastopani le listi, ki bosta prejeli največje število glasov. Prva lista dobi 4 petine razpoložljivih mest, druga lista pa eno petino.

Dne 22. septembra morajo župani izdati proglas, s katerim se razpisujejo volitve, dne 12. oktobra pa poteče rok, v katerem morajo biti predložene kandidatne liste.

MARIJINO SLAVJE NA OPČINAH

Že tradicionalnega Marijinega slavlja na Opčinah, ki je bilo prejšnjo nedeljo, se je tudi letos udeležila velika množica slovenskih vernikov iz mesta in z vsega tržaškega podeželja. Po sveti maši se je po openskih ulicah razvil mogočen sprevod z Marijinim kipom. Posebno pozornost so letos vzbujali številni skavti in skavtinje v svojih značilnih opravih. Med procesijo sta igrali dve godbi, medtem ko so združeni pevski zbori in ostali verniki prepevali znane in priljubljene marijanske slovenske pesmi. Slovesnost se je zaključila s pomembnim govorom prelata dr. Jakoba Ukmarja in z blagoslovom, ki ga je udeležencem podelil tržaški škof.

Bazovica:

OB 30-LETNICI MUČENISKE SMRTI

Ta mesec so se mnoge organizacije spomnile četirice slovenskih tržaških fantov, ki so pred 30 leti na bazovskem strelišču žrtvovali življenje za boljšo bodočnost svojega naroda. Že predzadnjo nedeljo so nekateri mladinske organizacije počastile bazoviške junake s kratkim spominskim govorom ter s polaganjem venca. Zadnjo nedeljo dopoldne je pred spomenikom na strelišču imela spominsko svečanost Slov. demokratska zveza. Padlim junakom v spomin je spregovoril dr. Sfiligoj iz Gorice. Popoldne pa je bila spominska svečanost, ki so jo priredile komunistična in socialistična stranka, Neodvisna socialistična zveza ter druge levičarske organizacije. Govorili so dr. Dekleva, Marija Bernetičeva in dr. Pincherle. Govor italijanskega so-

cialističnega prvaka dr. Pincherla je bil zlasti zato važen, ker nam je odkril, kako so italijanski antifašisti sodili o sodni razpravi in smrtni obsodbi, ki jo je proti Bidovcu, Milošu, Marušiču in Valenčiču izreklo Posebno fašistično sodišče.

Sesljan:

ZANIMIV KONCERT

Zadnjo nedeljo je na dvorišču pred znano restavracijo Castelreggio bil koncert dunajske in folklorne glasbe, ki ga je priredila neka južnotirolska godba iz okolice Bocna. Vsi godbeniki so bili oblečeni v zanimivih južnotirolskih narodnih nošah, kar je še bolj povečalo zanimivost prireditve.

Koncert je organizirala Ustanova za tujski promet iz Trsta. Kot je dobro uspel ta koncert, bi najbrž prav tako dobro izpadla tudi prireditev, ki bi jo imela kaka glasbena skupina iz Slovenije. Zakaj bi ne poskusili?

Zgonik:

LETOŠNJE MUHASTO VREME

Letošnje vreme je zares muhasto. Naši kmetovalci ne vedo, kako bo s pridelki. Bojimo se skoraj, da nam ne bo dozorelo grozdje in koruza. Res je, da naš Kras potrebuje veliko dežja, toda zdaj ga je že kar preveč. Skrbi nas zlasti, kako bomo pozimi prekrmili živino, če ne bomo mogli spraviti otave pod streho.

Kot smo zvedeli, bo v začetku prihodnjega meseca slovesna otvoritev novega šolskega poslopja. Kdaj pa nam bodo odprli kmetijsko šolo?

TITOVO POTOVANJE

Jugoslovanski predsednik Tito je v torek že drugič v dobi štirih let potoval preko italijanskega ozemlja. Predsedniški »sinji vlak«, sestavljen iz sedmih voz, se je ustavil ob peti uri in pol popoldne na Opčinah. V času pol urnega odmora je Tito sprejel italijanska oblastva z vladnim komisarjem Palamaro in podnačelnikom italijanske policije Giulianijem. Predstavniki so bili povabljeni v salonski voz, kjer so se razgovarjali s Titom in njegovimi spremljevalci, med katerimi je tudi zunanji minister Popović.

Po prisrčnem sestanku z italijanskimi oblastmi, je državni predsednik sprejel še šopke od otrok konzularnih uradnikov.

Orožniki in policija v paradni obleki so izkazali čast. Tudi na postaji v Tržiču je bila postavljena častna četa. Na peronu se je nahajal goriški kvestor. Vlak je odpelel preko Benetk, Domodossola v Cherbou, kjer se bo Tito vkrcal za New York na XV. zasedanje glavne skupščine Združenih narodov.

Ob odhodu iz Beograda je Tito izjavil, da je potrebna čim številnejša navzočnost vladnih načelnikov, ker gre za velika vprašanja razorožitve in kolonij »v sedanjem zelo slabem svetovnem položaju«.

POROKA

Pred kratkim sta se v Trstu poročila gđc. Neva Bratina in dr. Aldo Stefančič. Krožek slovenskih izobražencev jima želi obilo sreče in zadovoljstva na novi življenjski poti. Čestitkam se pridružuje uredništvo Novega lista.

OBVESTILO PROFESORJEM

Solski skrbnik v Trstu sporoča, da so na oglašni deski Skrbništva v ulici Duca d'Aosta 4 na vpogled med 10. in 12. uro lestvice profesorjev srednjih šol s slovenskim učnim jezikom, ki so v smislu zakona štev. 248 z dne 13. marca 1958 vpisani v posebni seznam.

VPISOVANJE V OSNOVNE SOLE

Didaktično ravnateljstvo v Nabrežini sporoča, da se vpisovanje v slovenske osnovne šole začne dne 16. septembra. Učitelji so staršem na razpolago vsak delavnik od 9. do 12. ure. Popravni izpiti se pa prične 21. in se zaključijo 24. septembra.

Didaktično ravnateljstvo na Opčinah sporoča, da se vpisovanje v osnovne šole na Opčinah, v Bazovici, Gropadi, na Proseku, Repentabru, v Sv. Križu in v Trebčah prične 16. septembra. Starši lahko vpišejo svoje otroke vsak dan od 9. do 12. ure. Popravni izpiti pa bodo 21., 22. in 23. sept. ob 8.30.

Beneška

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Promet po Nadiški dolini se vedno bolj razvija. Naša občina, ki je središče tega prometa, pa ni mogla več prenašati velikih stroškov za vzdrževanje cestne mreže. Zato je pokrajinska uprava v Vidmu pred kratkim sklenila, da bo odslej sama skrbela za ceste Most Sv. Kvirina — Sv. Leonard, Ažla — Sovodnje in Ažla — Šempeter.

Na zadnji seji pa je naš občinski svet sklenil, asfaltirati vse ceste v šempetrski občini. Zato bodo v kratkem asfaltirane ceste Šempeter — Dolenji Brnas in Most Sv. Kvirina — Dolenji Brnas. Na cesti Šempeter proti Ažli bodo zgradili celo pločnike in zasadili drevesa.

Naša občina namerava v kratkem na novo urediti tudi trg pred cerkvijo in izvršiti še druga javna dela, ki bodo stala 20 milijonov lir. Občinski svet je zato že sklenil najeti 18-milijonsko posojilo, medtem ko bodo ostale stroške poravnali iz sklada »Konzorcija cest Nadiških dolin«.

Občino pa pozivamo, naj tudi poskrbi za ureditev cest v Gorenjem Brnasu, Mečani in Bjarči.

IZ REZIJE

Bralcem Novega lista smo že nekajkrat pojasnili, kako se vas Učaja že desetletja poteguje, da bi se odcepila od naše občine, katera ima sedež v Ravenci. Učaja pa bi se rada priključila občini Brdo v Terski dolini. Zahteva Učaje je popolnoma upravičena; saj je zares nezasiščeno, da mora njeno prebivalstvo prehoditi 80 kilometrov dolgo pot, če hoče priti na občinski urad, medtem ko je od občinskega sedeža v Brdu oddaljena le 12 km. Tja pa vozi vsak dan tudi avtobus po dobri državni cesti.

A občinski poglavarji v naši občini nočejo o tej zahtevi Učaje nič slišati in se ji trajno upirajo. Proti odcepitvi ugovarjajo v zadnjih letih tudi zato, ker bi po njihovem ta odcepitev razbila rezijansko enotnost. Pred nekaj leti so pa naši občinski poglavarji poslali nekemu videmskemu listu protestno pismo, v katerem so se hudovali nad Italijansko radijsko družbo. Ta je namreč v neki svoji oddaji med drugim poročala, da so na sporedu tudi pesmi rezijanskih Slovencev. Gospodarji v Ravenci so bili zaradi tega poročila tedaj hudo užaljeni. V pismu so zatrjevali, da so prebivalci v Ravenci Italijani in da je žalil Ita-

IZ STANDREŽA

Predzadnji teden je v Ljubljani po dolgi in hudi bolezni umrla naša rojakinja gospa Marija Brajnik, mati znanega tenorista Mira Brajnika, ki je svoj čas nastopil tudi na nekem pevskem koncertu v prosvetni dvorani na korzu Verdi. Njenega pogreba se je udeležilo veliko število prijateljev in znancev, ki so pokopnici v slovo poklonili veliko vencev.

Naj pokojnici sveti večna luč. Užaloščeni družini izrekamo globoko sožalje.

Ponoči 1. septembra so bržkone člani kake nove mladinske tatinske skupine vdrla skozi pritlično okno v štandreško župnišče. Odnegli so fotografski aparat, filmski projektor, dva para čevljev, nekaj zlatih okrasov in 6 tisoč lir. Do sedaj orožniki še niso odkrili drznih tatov.

Slovenija

lijanska čustva vseh Rezijanov. V boju proti odcepitvi Učjeje pa ji danes očitajo, da razbija rezijansko enotnost.

Vsi pa predobro vemo, da tiči zajec v drugem gnezdu. Rezijanska občina je danes v rokah nekaterih trgovcev, ki naravnost potratno skrbijo le za Ravenco in jo olupšujejo in naše vasi Liščeca, Stolbico in Učjejo zanemarjajo. Te vasi so še danes brez električne luči in poti morajo same popravljati z »raboto«, če jih hočejo držati v redu. Ravenca pa ima asfaltirano cesto, sodobno javno razsvetljavo, pločnike, park in druge razkošne naprave. Niti Ponteba in druga večja naselja ob železniški progi si ne privoščijo takega razkošja kot Ravenca.

Prebivalci Učjeje in drugih zanemarjenih vasi pa imajo bistre oči in zato bodo vztrajali v pravičnem boju za odcepitev od občine, ki jih popolnoma zanemarlja. Vemo, da bodo morala pristojna državna oblastva to stvarnost upoštevati in utemeljeno zahtevo Učjeje prej ali slej sprejeti.

IZ PODBRDA

Pecovo družino v Podbrdu v Terski dolini je pred nekaj dnevi zadela huda žalost. Zvedela je namreč za nenadno smrt očeta Jožefa Kosiča. Pokojnik je odšel v aprilu na delo v Nemčijo. Napornega dela v tujini se je pa naveličal in sklenil, da se vrne v domačijo.

A do svojega doma v rodni vasi revež ni došel, ker ga je smrt zadela v vlaku v bližini Beljaka. Podlegel je srčni kapi.

Naj pokojniku sveti večna luč. Užaloščeni družini, vdovi, trem otrokom in materi izrekamo vaščani globoko sožalje.

OBMEJNI PROMET

Z rednimi prepustnicami je prešlo mejo na prehodih v videmski pokrajini v mesecu avgustu rekordno število potnikov. Saj je preko glavnega prehoda v Stupici — Robiču pripotovalo ali odpotovalo 6730 jugoslovanskih in 1868 italijanskih državljanov. S potnim listom pa je pripotovalo 1907 in odpotovalo 1940 italijanskih državljanov, tujcev pa je pripotovalo 7404 in odpotovalo 6167. Rekordni promet so v prejšnjem mesecu zabeležili tudi na vseh drugih obmejnih prehodih v Beneški Sloveniji.

SEZNAM VOLIVCEV V GORICI

Po pregledu volilnega seznama v Gorici, ki ga je izvršila volilna komisija, so na novo vpisali 142 volivcev, izbrisali pa niso nikogar.

Danes šteje Gorica 30.108 volivcev, od katerih je 16.609 žensk. Pri zadnjih občinskih volitvah v Gorici decembra leta 1956 je bilo 28.534 volivcev. Vlada je medtem sklenila, da bodo letos upravne volitve v večini italijanskih občin dne 6. novembra, v Gorici pa verjetno šele spomladi 1961. leta.

OBMEJNI PROMET

V mesecu avgustu je prekoračilo mejo v obojno smer z raznimi dovoljenji 78.207 jugoslovanskih in 38.877 italijanskih državljanov. Z rednimi prepustnicami je prešlo mejo 61.433 jugoslovanskih in 27.455 italijanskih državljanov. Tokrat so zabeležili največji promet na prehodu pri Rdeči hiši.

Na tem bloku je bilo prejšnji mesec tudi precej prehodov s potnimi listi. V Jugoslavijo je odšlo 3631 italijanskih in 3080 tujih državljanov, v Italijo pa je prišlo 3557 jugoslovanskih in 2971 tujih državljanov. Toliko prehodov s potnimi listi še ni bilo, odkar je bil blok po razmejitvi odprt.

IZ KRMINA

Hudo neurje v predpreteklem tednu je v krminskem okolišu spremljala tudi toča. Vse obrambne naprave proti toči so živahno streljale proti točonosnim oblakom, a so žal uspele le v tem, da so skrčile področje, na katerem je toča klestila. Toča je povzročila hudo škodo za Krminsko goro, zlasti v Pradisju, kjer je uničila nad 20 odstotkov letošnjega pridelka.

Goriški kmetijski nadzornik je naslednji dan pregledal škodo in prizadeti kmetovalci pričakujejo, da jim bo priznana primerna odškodnina.

IZ GRADIŠKE

V zadnjih desetih dneh je bila v tukajšnji dvorani Eden razstava, na kateri je 43 obrtnikov razstavilo svoje izdelke. Razstavo si je ogledal tudi minister Tessitori, ki so ga spremljali mnogi goriški oblastniki.

IZ DOBERDOBA

V nedeljo so naši občinski možje med drugim sklenili, da se povečajo plače občinskih uslužbencev. Najnižja začetna plača za občinskega uslužbenca znaša odslej letno 510 tisoč lir in vsaki dve leti mu bo povišana za dva in pol odstotka; vsakih šest let pa bodo uslužbenci prejeli še drugi povišek.

Svet je nadalje sklenil najeti 6 milijonov 300 tisoč lir posojila, da poravna občinske primanjkljaje v letih 1957, 1958 in 1959.

Svet je dalj časa razpravljal tudi o velikih stroških, ki jih ima občina z vzdrževanjem cest. Zato bodo na prihodnji seji verjetno sklenili najeti nadaljnjih 6 milijonov posojila, ki ga bo občina potrošila za ureditev stranskih poti. Svet je tudi pooblastil župana, da osebno zaprosi prefekturo in pokrajinsko upravo, naj denarno pomagata ob-

Iz Goriške

čini pri urejevanju tistih cest, ki jih često uporablja vojaštvo in so prav zato nujno potrebne popravila.

Še v hujšem stanju sta cesti, ki sta že lani v juliju prešli pod državno upravo. To sta cesti, ki vodita iz Jamelj in od Devetakov do dveh obmejnih prehodov. Po njih je danes vsak promet skoro nemogoč, ker je državna uprava njuno vzdrževanje ves ta čas hudo zanemarila. Zato je svet sklenil, da bo predložil ravnateljstvu državnih cest (ANAS) v Vidmu potrebo, da se čimprej popravita.

IZ NOVE GORICE

V nedeljo so v parku na koncu Erjavčeve ceste v Novi Gorici slovesno odkrili 11 metrov visok spomenik v spomin Goričana Edvarda Rusjana, pionirja slovenskega in jugoslovanskega letalstva. Načrt za spomenik je izdelal kipar Lenassi.

Edvard Rusjan se je sicer rodil v Trstu leta 1886, a je že od svoje otroške dobe živel s svojim očetom, ki je bil sodar, v Gorici pod Kostanjevico. Njegov oče je želel, da bi se sin lotil njegovega poklica, a mladi Edvard je bil že tedaj športnik z dušo in telesom in se je posvetil najprej kolesarstvu in pozneje letalstvu.

Starejši Goričani se še dobro spominjamo lepega, visokega in slokega mladeniča in tudi njegovih dveh prvih poletov 1. 1909 in 1. 1910 na Rojcah pri Gorici. Njegovi letali Eda I. in Eda II. sta se pri poletu sicer razbili, a mladi Rusjan je ostal nepoškodovan. Smrt ga je dohitela pred 50 leti pri poskusnem poletu z novim letalom v Beogradu.

Nedeljsko slovesnost v Novi Gorici je pred veliko množico otvoril predsednik domačega letalskega kluba Marijan Lenarčič.

Novi spomenik pa je odkril predsednik jugoslovanske Letalske zveze Nenad Drakulič, ki je v slavnostnem govoru orisal sicer kratko, a zares junaško in pogumno življenje prvega slovenskega in jugoslovanskega letalca Edvarda Rusjana.

Pomembne slovesnosti so se udeležili tudi mnogi Goričani in se tako oddolžili spominu svojega slavnega domačina.

V nedeljo popoldne pa je množica 10 tisoč gledalcev prisostvovala velikemu letalskemu mitingu v Ajdovščini. Na njem je sodelovalo nekaj desetih športnih, transportnih in vojaških letal. Tudi te prireditve se je udeležilo mnogo Goričanov.

OBNOVITEV ŽELEZNISKEGA PROMETA

V torek prejšnjega tedna je bil v Novi Gorici sestanek med predstavnikom jugoslovanskih železnic Edom Grabenškom in predstavnikom italijanskih železnic inž. Contrijem iz Trsta.

Na sestanku sta omenjena predstavnika rešila razna tehnična vprašanja in sklenila, da se bo železniški promet med Gorico in jugoslovansko postajo v Novi Gorici uradno otvoril dne 2. oktobra tega leta. Poskusno obratovanje bo pa 30. septembra, ko bodo položili praktični izpit tudi italijanski in jugoslovanski železničarji, ki jih bo plačevala mešana strokovna komisija.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

F. Grivec: „Konstantin in Metod“

Pred kratkim je izšla pri ugledni nemški založbi Otto Harrassowitz v Wiesbadenu knjiga »Konstantin und Method, Lehrer der Slawen«. Napisal jo je slovenski zgodovinar Franc Grivec. Knjiga šteje 270 strani precej velikega formata ter ima zelo lepo tiskarsko opremo. Natisnjena je na finem papirju.

Slovenski duhovnik Franc Grivec si je že pred drugo svetovno vojno ustvaril sloves dobrega zgodovinarja in njegovo posebno zanimanje je veljalo prav doli, v kateri sta delovala med Slovani sveta solunska brata, ter v zvezi s tem rani slovenski zgodovini, ker je deloval Metod precej časa tudi pod okriljem panonskega slovenskega vladarja kneza Koclja, ki je bil celo njegov najbolj zvesti prijatelj in zaščitnik. O tem je napisal več študij in ena je izšla tudi v samostojni knjigi, ki pa jo slovensko uradno zgodovinske premalo upošteva, čeprav se je Grivec v njej izkazal za izredno podkovane in tudi kritičnega zgodovinarja.

V svoji novi knjigi, ki je napisana v nemščini, je nekako strnil za rabo tujih zgodovinarjev ugotovitve vseh svojih zgodovinskih raziskav in študij, vsebuje pa tudi marsikaj takšnega, česar prej še ni objavil oziroma preveril. Knjiga ni toliko življenjski zapis v pravem pomenu besede, kot pa kritična monografija o vsem dosedanjem poročanju o delu in življenju svetih Cirila (ki ga Grivec v skladu z zgodovinskimi viri rajši imenuje Konstantina) in Metoda. V knjigi pobija zlasti trditve tistih nemških in drugih zgodovinarjev, ki tolmačijo zgodovinske vire o Konstantinu in Metodu tendenčno, v nemško nacionalističnem duhu.

Tako med drugim z dobrimi in utemeljenimi dokazi pobija trditve, da so nemški škofje ujeli Metoda na ozemlju Koceljeve države. Po Grivčevem dokazovanju so ga ujeli, ko je bil na pastirskem potovanju po Moravskem, ker le tam so imeli nekateri nemški škofje takšno oblast, da so lahko potovali z oboroženim spremstvom in počenjali, kar se jim je zdelo, ker so bili v cerkveno-upravnem smislu na tleh lastne škofijske jurisdikcije.

Grivec pri tem tudi dokazuje, da so imeli bavorski škofje Metoda ujetega v švabskem samostanu Ellwangen, ker je bil za to najprimernejši in najbolj od rok.

Nadvse zanimivo je Grivčev razgledanje — vspovsod podprto z dokazi ali vsaj z logičnim sklepanjem — o vlogi slovenskega kneza Koclja v vsej Metodovi zadevi. Knez Kocelj se je izkazal kot izredno moder vladar in sposoben diplomat. Dopisoval si je celo s papežem. Ohranjenih je dveje pisem papeža Johannea VIII. Koclju. V enem izmed svojih pisem imenuje ta papež kneza Koclja »prudentissimus vir«. Nemški zgodovinar L. Santifaller je našel le še enkrat ta naziv v papeških pismih,

namreč v nekem pismu, ki ga je pisal papež Nikolaj I. bizantinskemu patriarhu Photiusu. Zato je menil, da je bil to častni naziv za patriarha. Z njim je hotel papež izreči Photiusu priznanje zaradi njegove učenosti. Po tem je sklepati, da je smatral tudi papež Johannes Koclja za izredno pametnega in izobraženega vladarja. Lepšega priznanja pač ni mogel dati kulturni vlogi tega slovenskega kneza in slovenske panonske države v tistih burnih dneh. To je tudi edini znani primer v zgodovini, da si je kak slovenski veljak dopisoval s papežem, razen morda v najnovejšem času, hkrati pa priča za ugled, ki ga je imela mala slovenska država celo v Rimu. Pri tem je upoštevati, da se je v Metodovi zadevi Kocelj postavil proti močnemu moravskemu knezu Svetopolku in proti Bavarcem. Za njegov ugled in vpliv v Rimu pa priča dejstvo, da je dosegel, da so morali bavorski škofje Metoda izpustiti. Metod se je vrnil nato v Panonijo h Koclju, in po Grivčevem mnenju je ta celo poslal svoje ljudi ponj na Bavarsko, ker je bil Metod od dolgega jetništva oslabljen. Pri tem se ni zbal groženj bavorskih škofov: »Če boš imel tega pri sebi, se ti ne bo z naše strani dobro godilo.«

Seveda so to samo epizode iz Grivčeve knjige, ki obširno obravnava delovanje svetih Konstantina in Metoda tudi v drugih slovanskih deželah, od Moravske do Macedonije in Kavkaza, prav tako pa tudi delovanje njegovih učencev in naslednikov. Kljub temu, da je snov važna zlasti za cerkveno in kulturno zgodovino, razgrne Grivec pred nami izredno živo in realistično fresko takratnega življenja in dogajanja, tudi na političnem in vojaškem področju.

Seveda je za nas Slovence važna zlasti Metodovo delovanje v slovenski Panoniji in zgodovinski viri priznavajo, da nihče ni toliko storil za Metoda in s tako vneto branil njega in njegovo delo kot prav knez Kocelj. Pri panonskih Slovencih je našel Metod tudi lepo število svojih učencev.

Vsem, ki jih zanima rana slovenska zgodovina in kulturno-apostolsko delovanje Konstantina (Cirila) in Metoda, knjigo toplo priporočamo. M. Z.

— o —

Bila je nekaj posebnega...

Letos je preteklo 10 let od smrti žene, ki se je s samo enim romanom dvignila iz brezimnosti do trajne slave.

Ta je Margaret Mitchell Marsh. Ob koncu avgusta leta 1949 se je smrtno ponesrečila z avtom. Ves svet je govoril o njej, imela je kraljevski pogreb. Margaret Mitchell se je rodila leta 1900 v bogati farmerski družini v Georgiji. Razvila se je v lepo in zelo izobraženo dekle. Pet in dvajset let stara se

je poročila s strokovnjakom za reklamo Johnom Marshom. Po poroki se je udeleževala kot časnikarka. Njeno življenje bi potekalo brez slave in graje, če je ne bi padec s konja prikoval na posteljo za več let. Za tolažbo in zabavo ji je svetoval mož, naj začne pisati dnevnik ali roman.

Misel ji je ugajala. Snovi je imela dovolj na razpolago. Začela je kar po spominu, brez vsakih zapiskov, sestavljati zgodovino svoje rodbine in burno preteklost ameriških državljanskih vojn med severnimi in južnimi državami v letih 1861 do 1865. Pisala je kot ji je prišlo v spomin, zadnje poglavje najprej. Potem pa je povezovala zgodbe v harmonično celoto in pilila poglavja ter nekatera celo po sedemkrat ali celo desetkrat prepisovala.

Tako je nastala knjiga »Gone with the wind«, ki jo marsikateri naš bralec pozna iz italijanskega prevoda »Via col vento« (Proč z vetrom). Zveikansko ustvarjajočo silo je na bolniški postelji globoko in pristno naslikala rojstvo in smrt, ljubezen in sovraštvo, samoto in borbeni nagon množic.

Uspeh je bil nenavaden. Od leta 1936 je izšlo na milijone izvodov. Vsako leto jih še vedno prodajo po 50.000. Roman je preveden v trideset jezikov. Posneli so ga v filmu in na plošče. Pisateljica je postala čez noč slavljena, skoraj oboževana. Prejela je največjo ameriško literarno nagrado. Štiri osebe iz njenega romana so postale kar obči pojem za vse, ki so prebrali pretresljive in vsečloveške zgodbe o ljubezni in sovraštvu.

Po tej knjigi ni Margaret Mitchell nič več pisala. Vendar pa je morala najeti kar dve tajnici, da sta odgovarjali množičnim častilcem. Margaret pa se je kot njena glavna junakinja Melanija posvetila vsa ljubezni do bližnjega. V svetovni vojni je razpošiljala tisoče paketov ujetnikom vseh narodnosti.

Po smrti, ki jo je povzročil pijan vozač, so pisateljici posvečali dolge posmrtnice. Najlepšo je zapisala sama na grob mrtvi Melaniji. Bila je nekaj posebnega... Ta velja tudi za njo.

Nezadovoljstvo na festivalu

Letošnji beneški filmski festival je vznevoljil mnoge ljudi, zlasti v levičarskih kulturnih krogih. Zgodilo se je namreč, da je podelilo mednarodno razsodišče glavno nagrado, »zlatega leva«, francoskemu filmu »Prehod čez Ren« režiserja Cayatta, medtem ko je vse pričakovalo, da jo bo dobil italijanski režiser Luchino Visconti za film »Rocco in njegovi bratje«. Ta film je nekaka sociološko-psihološka reportaža o usodi južnjakov, ki iščejo v Milanu srečo in kruh, najdejo pa mnogokrat le nesrečo. Razsodišče pa se je odločilo rajši za veder francoski film, ki opisuje epizodo iz zadnje vojne ter hoče dokazati, da so bili vendarle tudi Nemci pošteni ljudje in ne same zverine.

Levičarski krogi so hudo užaljeni in dolže izrednega komisarja beneškega festivala, pred kratkim imenovanega Lonera, nesposobnosti in pristranosti.

Prvi hip sem bil nekoliko v dvomu, kaj naj odgovorim. Toda spomnil sem se, da so transporti bolnikov iz Überlingena res prihajali v Dachau. To smo vedeli od tistih, ki so prihajali od tam in ki so bili že kar dobro poučeni o razmerah v našem taborišču. Prav povratniki so raznesli njegov zlovesči sloves po dachauskem taborišču. Torej ni bilo nevarnosti, da nas zapeljejo kam drugam in likvidirajo.

»Če bi bil mogoče, bi se rad vrnil tja,« sem rekel.

»Dobro,« je odvrnil. »Vpisal te bom v seznam.«

Nisem prav verjel in niti nisem več dosti razmišljal o tem. Obvestil sem le Johana, ki mi je tudi prigovarjal, naj se vrnem. »Če bo treba bežati od tod peš, ne boš mogel hoditi s svojimi otečenimi gležnji in te bodo po poti ustrelili. V Dachau boš bolj na varnem.«

To je bilo res. Težko si je bilo misliti, da bi si upali SS-ovci pobiti 20.000 in več ljudi v Dachauskem taborišču. Po drugi strani pa je bilo verjetneje, da bo Überlingen prej zaseden od zavzniških sil kot Dachau, morda že prav kmalu. Toda če bodo te enkrat v Überlingenu, se tudi nacisti na Bavarskem ne bodo več dolgo upirali.

Po drugi strani pa sem vedel, da je bil naš komendant sposoben, da nas da v primeru, če bi morali SS-ovci naglo bežati, mirno vse pobiti. Pustil sem torej, da se stvari same odvijajo.

Prav tiste dni se je obesil na stranišču neki Istran, kar mi je še bolj zagabilo taborišče v Überlingenu. Mož je bil star okrog

Tekma s smrtjo 28.

E. Z.

40. let in smo ga Slovenci dobro poznali, ker je pogosto iskal našo družbo. Vedeli smo, da je poročen in ima doma ženo in otroke. Nihče bi mu ne bil prisodil, da bo storil kaj takega. Bil je miren, temnopolt možak, ki ni rad tožil. Samo zadnje dni se je pritoževal, da je bolan. Javil se je na zdravniški pregled, toda taboriščni zdravnik mu ni ničesar našel, ali pa njegovega bolezenskega stanja ni vzel resno. To je moža potrl. Nekega jutra so ga našli obešenega v majhni leseni baraki, ki je služila za stranišče.

Pravzaprav je bilo čudno, da se je sploh utegnil obesiti, ker je bilo stranišče vedno polno ljudi, ponoči in podnevi. Imelo je kakšnih deset »sedežev« v vrsti, toda z ozirom na trebušne bolezni, ki so gospodarile med interniranci, je bilo vseh deset lukenj skoro stalno zasedenih in še je bilo treba navadno čakati. Bil je izreden slučaj, da je ubogi Istran našel ponoči primeren hip, ko ni bilo nikogar na stranišču, in se obesil na vrh, katero si je sam splel iz cunj. Privezal jo je za tram pod streho. Njegov žalostni konec nas je zelo potrl. Tem laže sem se odločil za povratek v Dachau.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

Uredi posodo za trgatev

Preden začnemo trgati grozdje, moramo skrbno pripraviti posodo. V redu morajo biti koši in brentice, v katere nabiramo grozdje; zdrave in čiste morajo biti orne, v katerih grozdje prevažamo, in prav takšni tudi bednji — plavniki, v katerih grozdje zbiramo in meljemo. Isto velja seveda tudi za sode, v katerih vino vre in kjer pozneje tudi ostane. Na splošno se moramo ravnati po naslednjih predpisih:

1. Posoda ne sme predvsem puščati. Zato je treba nategniti obroče, posodo napojiti z vodo.

2. Posoda, v kateri smo pripravljali škropilo z modro galico, mora zginiti iz kleti, kjer so grozdje, mošt in vino. Četudi bi grozdje, mošt in vino bili v stiku s tako posodo samo eno minuto, bi se navzeli okusa po modri galici in tega okusa ni več mogoče popolnoma izločiti iz vina.

3. Robkalniki, grozdni mlinci in stiskalnice morajo biti prečiščene in ne smejo nikjer kazati kakšnega rjavečega železa. Prečesto pride v vino železo od vrat, ki jih imajo veliki sodi. Odvišno železo v vinu povzroča počrnenje vin, kar se prevečkrat zamenjuje z rjavenjem. Rjavenje pa je posledica delovanja gnilobnih glivic in zveze vinskih beljakovin z zrakom oziroma z zračnim kisikom.

4. Posoda ne sme biti kisla, to je dišati po kislu. Zato jo je treba razkislati, ozdraviti, kar je mogoče doseči samo pri posodi, ki je vsebovala le nekoliko nakisano vino, ne pa kakšnega močnega kisa. Nakisano posodo zdravimo ali s »sanatonom« ali z »detersolom« ali pa s kakšnim drugim sredstvom, saj jih v trgovini ne manjka. Kisla je tudi tista posoda, o kateri naši vinogradniki pravijo, da je »močna«. V taki »močni« posodi se vino kmalu skisa in zato jo moramo razkislati, preden jo uporabljamo (»Sanaton je prah, »detersol« tekočina).

5. Posoda ne sme imeti duha po »lesu«, ker tak duh izvira od plesni oziroma razpadajočega lesa. Še slabša je seveda posoda, ki ima očiten duh po plesni. Če ima kakšen šod posebno močan duh po gnilobi ali plesni, ga moramo najprej odpreti — odvzeti dno, da ugotovimo, ali ni morda kakšna doga gnila. Če je kakšna doga gnila, ne pomaga nobeno čiščenje. Dogo je treba zamenjati in šele potem čistiti. Plesnive sode čistimo tudi s »sanatonom« ali z »detersolom«.

Ko pripravljamo posodo za trgatev ali za vino, ne smemo biti površni. Zlahtno in zdravo grozdje bo v neprimerni posodi dalo le slabo vino, medtem ko bo dobra posoda zboljšala pridelek iz slabšega grozdja.

Leseni sodi ali cisterne?

V zadnjih letih si je marsikateri naš vinogradnik nabavil cementne cisterne in z njimi zamenjal velike lesene sode. Ali pomeni uporaba cementnih cistern napredek v kletarstvu ali nazadovanje?

Cementne cisterne so na splošno cenejše kot veliki leseni sodi z enako zmogljivostjo. Cisterne so nadalje tako rekoč večne, če smo le količjak pazljivi. Ker imajo cementne cisterne gladke in ravne stene, jih z lahkoto čistimo in tako obvarjemo pred boleznimi in napakami. Ker so cementne cisterne navadno velike — in še večje lahko zgradimo — ustvarjamo v njih enotne tipe vina. V cementnih cisternah je zelo majhen usušek ali kalo vina. Vino v cisternah ostane dolgo tako, kot smo ga nalili.

To so prednosti cementnih cistern, a kljub temu ne moremo oziroma ne smemo z njimi popolnoma zamenjati lesenih sodov. Ker se vino v cisternah zelo malo spreminja in ostane daljšo dobo tako, kot smo ga nalili, ne moremo cistern rabiti za dozore-

vanje oziroma staranje vin. Mlado vino ostane v cisternah dolgo mlado, to je surovo, brez zaokroženega okusa, brez arome ali buketa. Vino v cisternah ne dozori, ker pride premalo v dotiko z zrakom. Če hočemo, da bo vino dozorelo in postalo aromatično, ga lahko držimo v cisternah samo od trgatev do prvega pretakanja ali tudi do konca zline, potem pa ga moramo pretočiti v lesene sode, kjer ga držimo do prodaje ali pa do popolnega dozorenja. Že dozorelo vino lahko zopet nalijemo v cementne cisterne.

Ali so cementne cisterne priporočljive? Ali pomeni uporaba cistern napredek kletarstva? Na ti vprašanji moramo odgovoriti z »da«, a cisterne moramo rabiti samo v določene namene: za dozorevanje vina niso primerne.

— 0 —

POVSOD ENAKE TEŽNJE V KMETIJSTVU

Od 22. do 27. avgusta je bil v Bruslju (Belgija) II. občni zbor Evropske kmetijske zveze, katerega so se udeležili zastopniki nad 500 kmetijskih strokovnih organizacij iz posameznih držav zahodne Evrope. Na zborovanju so razni govorniki poudarjali nujno potrebo, da se kmetijstvo enotno organizira v vsej zapadni Evropi in da bi bilo usodno nesoglasje med državami Evropskega skupnega tržišča (EST) in med ostalimi državami zapadne Evrope, ki so za svobodno menjavo (EFTA).

Podana so bila tudi poročila, v kateri smeri se razvija kmetijstvo v posameznih državah zahodne Evrope, tako da bi bila slika naslednja:

V vseh državah je opaziti beg z dežele v mesta in zato se vedno manjša število zaposlenih oseb v kmetijstvu. V krizi so posebno kmetijski obrati, ki imajo družinski značaj, zlasti če so majhni. Vedno bolj se krepi mehanizacija. Za poljedelstvo prihajajo v poštev samo najbolj rodovitna zemljišča, medtem ko se skoraj vsa zemljišča v brdnatih in hribovitih legah spreminjajo v pašnike in gozdove. Kmetje in njih organizacije, posebno kmetijske zadruge, skušajo zaščititi proizvodnjo zlasti s skupno prodajo.

Umirajoči Karel se je morda tu zamislil. Tudi on je vedel o burnih in tragičnih dogodkih na dunajskem dvoru. Na bolniški postelji se je še spominjal, da se je prav z Rudolfovo smrtjo začela izpolnjevati strahotna kletv grofice Karoly proti Francu Jožefu: »Prizadet boš v najljubšem, kar imaš, v svojih otrocih...«

In zopet je listal po orumenelih papirjih, ki so odkrivali stare cesarske zgodbe. —

Angleški kralj Edvard VII., tedaj princ galeški, je bil velik Rudolfov prijatelj, čeprav sta bila po starosti sedemnajst let narazen. Pri predstavi v dvornem gledališču je princ pokazal cesarjeviču mlado damo temne, skoro južnjaške polti in iskrih ciganskih oči. Rudolfu se je takrat zdela vsakdanje dekle. Niti od daleč ni slutil, da bo prav tista zapečatila usodo njega in države.

Pregnani cesar Karel je v prividih na mrtvaški postelji gledal trenutek za trenutkom usodo habsburške hiše. Bolnika je kar streslo, ko je iz pergamenov režala vanj mrliška maska cesarjeviča Rudolfa.

147

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

Morda je usojeno tudi njemu, Karlu, in njegovim otrokom, da bodo plačevali za grehe staršev.

Prestolonaslednik Rudolf je do svojega sedemnajstega leta dosti obetal. Razumsko zelo darovit, telesno krepak in moški, demokratskih idej, je kazal, da bo edini pravi vladar za državo, ki začne kazati razpoke.

Očetova trma, politične spletke germanških strank, ki so se bale Rudolfa kot bodočega cesarja, so ga potisnile v ozadje in na stranpota. Zašel je v družbo avstrijskih nadvojvod, ki niso imeli po vojni v Bosni nobenega drugega opravka kot trkati s šampanjcem in se bahati z ljubezenskimi zmagami. Karlov oče Oton je tudi rad zahajal

med te od podložnikov plačane cesarske veseljake. Vozil je s seboj tudi bratranca Rudolfa, kateremu so še bolj nastavljali zanke in nežne pasti. Vsakdo se je hotel sončiti v njegovi bodoči vladarski milosti.

Krik krvi

Umirajoči Karel se je na samotnem otoku spomnil na eno najhujših tragedij, ki je kdaj prizadela njegovega prednika na prestolu, njegovega sina in njegovo do danes nepoznano hčerko.

Tam, v dvornem gledališču je poznejši angleški kralj Edvard VII. pokazal tovarišu Rudolfu čarobno mlado lepoto. Tri mesece pred smrtjo je Rudolf prvič pogledal skozi kukalo sedemnajstletno baronico Mary Vetsero.

(Dalje)

Prepričljiva zmaga Rusov - velik napredek Nemčije in Italije

Velik uspeh XVII. olimpijskih iger

V nedeljo, 11. septembra, se je več kot sto tisoč glava množica, ki je 18 dni zvesto zahajala na vsa rimska igrišča, zadnjikrat zbrala na olimpijskem stadionu, da bi prisostvovala svečanemu zaključku XVII. olimpijskih iger. Občinstvo je burno pozdravilo poslavljajoče se športnike in med igranjem priložnostnih himen gledalo, kako je v žari ugašal olimpijski ogenj. Sveti ogenj bo ponovno gorel čez štiri leta v Tokiu, kjer bo XVIII. olimpiada.

Tudi v Rimu kot v Melbourne se je ponovil boj med atleti Sovjetske zveze in ZDA, ki pa se je zaključil s še bolj prepričljivo zmago Rusov. Ti so osvojili kar 43 zlatih kolajni (6 več kot v Melbourne), 28 srebrnih in 32 bronastih. Američani so bili 34-krat prvi, 21-krat drugi in 16-krat tretji. V Melbourne so bili na tretjem oziroma četrtem mestu tekmovalci Avstralije in Madžarske, zdaj pa najdemo na omenjenih mestih atlete Nemčije in Italije, ki so osvojili kar precejšnje število svetinj. Nemci so v Avstraliji osvojili 6 zlatih, 13 srebrnih in 6 bronastih kolajni, v Rimu pa so osvojili kar 12 zlatih, 19 srebrnih in 11 bronastih. Posebno uspešni so bili domačini, ki so osvojili nepričakovano veliko število zlatih (13), srebrnih (10) in bronastih (13) kolajni. Avstralijo in Madžarsko najdemo na 5. in 6. mestu. Precejšen uspeh so dosegli Poljaki in Turki, nekoliko razočarali pa so Angleži, Japonci, Romuni, Bolgari, Belgijci in Jugoslovani. Popoln lom pa so doživeli Švedi (samo 1 zlato, 2 srebrni in 3 bronaste kolajne; v Melbourne pa 8 zlatih, 5 srebrnih in 6 bronastih) ter Francozi (niti ene zlate kolajne, 2 srebrni in 3 bronaste).

Atletika v središču pozornosti

Največ zanimanja je seveda bilo za tekme v lahki atletiki. Kot smo pričakovali, so v ostre konkurenci nastali številni novi svetovni viški, da ne omenjamo olimpijskih, celinskih ali državnih. Letos je padlo kar 36 olimpijskih rekordov.

Olimpijske igre so dokazale, da ZDA v lahki atletiki nazadujejo, čeprav so osvojile 12 zlatih kolajni. Izgubile so prvenstvo v tekih na kratke proge (100 m, 200 m in 4x100 m), poražene so bile na 800 m, v skoku v višino in v metih kopja in kladiva. Glavni favorit Norton se je tako v teku na 100 m kot v teku na 200 m uvrstil šele na 6. mesto, skakalec Thomas pa ni preskočil več kot 2,14 m in je tako zasedel šele 3. mesto. Slavni Connolly, svetovni rekord v metu kladiva z 70,33 m, se je uvrstil šele na 8. mesto, znana metalca kopja Cantello in Alley (svetovni rekord 86,38 m) sta izpadla že v predtekmovanju. Američani so zmagali v teku na 400 m (O. Davis 44"9 — novi svetovni višek), v skoku v daljino (Boston — 8,12 m), v skoku s palico (Bragg — 4,70 m), v deseteroboju (Johnson — 8.392 točk) in v ženskih disciplinah (100 m, 200 m in 4x100 m) po zaslugi čudežne hitre črнке Wilme Rudolph, najhitreje tekmovalke vseh časov. Svojo veliko premoč pa so Američani potrdili v tekih na 110 m ovire, 400 m ovire, v metih diska in krogla, kjer so zasedli vsa tri prva mesta. Pomembno zmago so zabeležili tudi v teku 4x400 m.

Rusi so tokrat v lahki atletiki osvojili 11 zlatih kolajni, 5 v moških disciplinah in 6 v ženskih. Najbolj presenetljiva je zmaga skakalca v višino Šavlakadžja (2,16 m); povsem nepričakovani sta tudi zmagi Cibulenska (kopje — 84,64 m) in Rudenka (kladivo — 67,10 m). Med moškimi sta zmagala še Bolotnikov (10.000 m) in Golubnički (20 km hoja). Ženske so prepričljivo zmagale v tekih na 80 m ovire (I. Press — 10"8), na 800 m (Sevcova — 2'4"3), v skoku v daljino (Krepkina — 6,37 m) ter v metih diska (Ponomareva — 55,10 m), krogla (T. Press — 17,32 m) in kopja (Ozolinova — 55,98 m).

Častno so se izkazali Italijani (velik odziv je imela zmaga Berrutija na 200 m), Avstralci s svojim Elliotom (svetovni rekord na 1.500 m s časom 3'35"6), Poljaki (Schmidt — troskok 16,81 m in Krzyszkowiak — 3000 m ovire 8'34"2) in tekmovalci Nove Zelandije, ki so osvojili kar dve zlati kolajni (Snell — 800 m in Halberg — 5.000 m). Razočarali so Severnjaki, Francozi in Čehi.

Nemci so poglavje zase. V Rimu so osvojili kar 13 kolajni, med temi 2 zlata in 8 srebrnih. Hary je z zmago na 100 m (10"2) dokazal, da je najhitrejši človek vseh časov; zaman so se mu upirali Jerome (Kanada), Norton in Sime (ZDA), Radford (Vel.

Britanija) ter drugi. Toda v Rimu so se izkazali tudi drugi, kot n. pr.: Kaufmann (400 m), Grodovski (5.000 in 10.000 m), Kuger (kladivo), Heinova (200 m), Luttgeva (krogla) ter štafete 4x100 m ženske, 4x400 m moški; v vseh teh disciplinah so Nemci pobrali srebrno svetinjo; zlato pa še v 4x100 m moški.

Zelo hudi so bili boji v plavanju, čeprav so se ti odvijali v znamenju premoči tekmovalcev ZDA, ki so osvojili kar 11 zlatih kolajni in Avstralije (5 zmag). Drugi atleti pa niso prišli v poštev, čeprav je Vel. Britanija osvojila eno zlato kolajno (Longbrough — 2'49"5 — novi svetovni višek na 200 m prsno). Nemčija pa dve, a samo v skokih v vodo po zaslugi odlične Krämerjeve (3 in 10 m). Favoriti Japonci (Yamanaka, Osaki in Fukui) so se morali zadovoljiti s tremi srebrnimi in dvema bronastima medaljama.

Tekmovalci so pokazali velik napredek v tehniki in skoraj v vseh disciplinah so padli olimpijski viški, zboljšano je bilo tudi 8 svetovnih rekordov. Olimpijske igre so potrdile velik napredek Američanov, ki so v Melbourne bili samo dvakrat uspešni, v Rimu pa so v plavanju osvojili kar 9 zlatih kolajni (prišteti je treba še kolajni Tobiana (3 m) in Webstera (10 m) v skokih v vodo). Avstralci so tako izgubili prvenstvo v plavanju, kar je posebno važno, ker mislijo nekateri njihovi prvorazredni plavalci (23-letna Fraserjeva, 21-letni Rose, Crappova, Henricks in verjetno še nekateri drugi) zaključiti s tem nastopom svojo športno dejavnost. Avstralci so v Rimu nastopili s starimi, čeprav mladimi po letih, znanci in tako potrdili nekatere melbournske zmage. Toda ko teh ne bo, kaj bo s tako velesilo, kot je Avstralija? Američani so v Rimu nastopili s popolnoma prenovljenim moštvom (od tistih, ki so nastopili v Melbourne so ostali samo Breen, McKinney in Harrison), a novinci so dokazali svojo izredno moč. Ameriške štafete 4x100 m mešano moški (4'5"4), 4x200 m prosto moški (8'10"2), 4x100 m prosto ženske (4'8"9) in 4x100 m mešano ženske (4'41"14) niso samo osvojile zlate kolajne, temveč so tudi vse izboljšale svetovne viške. Američani so zmagali tudi v naslednjih disciplinah: 200 m metuljček moški (Troy — 2'12"8, novi svetovni višek), 200 m prsno moški (Mulliken — 2'37"4), 100 m hrbtno ženske (Burke — 1'9"3), 100 m metuljček ženske (Schuler — 1'9"5) in na 400 m prosto (Von Saltza — 4'50"6).

Avstralci so razen v 100 m hrbtno (Theile — 1'1"9) zmagali v vseh disciplinah prostega sloga: 100 m prosto moški (Devitt — 55"2), 400 m prosto moški (Rose — 4'18"3), 1500 m moški (Konrads — 17'19"6) in 100 m ženske (Fraser — 1'1"2).

Igre so dokazale, da so Japonci neverjetno nazadovali, kar velja tudi za Ruse in Madžare.

Kolesarstvo in boks

Italijani so potrdili svojo veliko premoč v kolesarstvu, kjer so dobili kar 5 zlatih kolajni. Gaiardoni in tovariši so v dirkališnih dirkah osvojili vse zlate kolajne (hitrostna vožnja, 1000 m na kronometer, dirka dvojic in nasledovalna vožnja ekip).

Za četrtino kolesa so Italijani izgubili šesto kolajno, in sicer na cestni dirki (proga je bila dolga 175 km). Mladega Trapēja je na cilju prehitel Rus

Kapitonov. Italija je zmagala tudi v dirki 100 km na kronometer.

Italijani so igrali glavno vlogo tudi v boks. Kar 6 boksarjev se je uvrstilo v finale, kar ni uspelo nobeni drugi državi (Poljaki so imeli 4 finaliste, Rusi in Američani pa po 3). Zato so Italijani nabrali največ kolajni, in sicer 3 zlata (Musso, Benvenuti in De Piccoli), 3 srebrne (Zamparini, Lopopolo in Bossi) in 1 bronasto (Saraudi). Tri zmage so dosegli tudi Američani (Mc Clure, Crook in Clay), po eno pa Madžari (Torok), Rusi (Grigorjev), Poljaki (Pazdzior) in Čehi (Nemeček).

Med najboljšimi so poleg Američanov (3 zlata in 1 bronasta) Poljaki (1 zlato, 3 srebrne in 3 bronaste) in Rusi (1 zlato, 2 srebrni in 2 bronasti). Razočarali pa so Francozi, Angleži, Madžari in Nemci.

Rusi in težka atletika

Med najbolj zveneča imena spada brez dvoma mladi ruski inženir Jurij Vlasov, novi olimpijski zmagovalac v dviganju uteži težke kategorije. V soboto zvečer je skupno dvignil nič manj kot 537,5 kg (180 - 155 - 202,5), kar predstavlja nov svetovni rekord. Zaman sta se mu upirala 26-letni Bradford (512,5) in stari Schemansky (500 kg), oba Američana.

Rusi so v olimpijskih igrah zadali Američanom izredno hud udarec, saj so zmagali v vseh disciplinah, kjer so nastopili (peresna — 1. Minajev 372,5 kg; lahka — 1. Bušiev 397,5 kg; srednja — 1. Kurinov 437,5 kg; težko-lahka — 1. Vorobiev 472,5 kg in težka — Vlasov 537,5 kg), poleg tega so prepričljivo porazili 6-krat svetovnega prvaka (nepremagan od leta 1953) Američana Kona. Če bi nastopila še Stogov (petelinja kategorija) in Plukfelder (srednje-težka kategorija), bi Američan Vinci (345 kg) in Poljak Palinski najbrž ne osvojila zlate kolajne.

V rokoborbi grško-rimskega in prostega sloga so Rusi osvojili 3 zlata (Karavaen, Koridze in Bogdan), 2 srebrni in 5 bronastih svetinj, kar ni uspelo nobeni drugi državi, če izvajamo prvorazredne rokoborce Turčije, ki so osvojili kar sedem zlatih kolajni (Sille, Bayrak in Kis v grško-rimski rokoborbi, Bilek, Daginstanli, Gungor in Atli v prostem slogu) in 2 srebrni (v Melbourne so zmagali samo trikrat). Izkazali pa so se rokoborci Bolgarije (1-3-2), ZDA (3-0-0) in Nemčije (1-3-0); s prizorišča pa so izginili Japonci (samo ena srebrna), Finci (niti ena kolajna) in Perzijski (0-1-2). Razočarali so Italijani, Romuni in Francozi. Jugoslovani so si po zaslugi Martinovića priborili eno srebrno kolajno v lahki kategoriji grško-rimskega sloga.

Rusi so se v Rimu izkazali tudi kot najboljši strelci, ker so osvojili 2 zlata, 2 srebrni in 2 bronasti kolajni. Najboljši strelec z malokalibrsko karabino je bil prav Rus Samburgin. Njegov rojak Gustčev pa je porazil Rusa Umarova, ki je svetovni in evropski prvak v pištoli, kar vsekakor predstavlja izredno presenečenje. Ostale zlate kolajne so pripadle: Nemcu Kohnju (karabinka), Avstrijcu Hammeru (karabina), Američanu McMillanu (avtomatska pištola) in Romunu Dumitrescu (gljinsti golobi).

Izreden uspeh so Rusi dosegli v telovadbi, kjer so po zaslugi izrednih mojstrov, kot so Saklin (1. v preskoku konja, 1. na konju, 1. na bradlji, 1. v skupni lestvici, 2. na krogih in 3. na drogu), Azarjan (1. na krogih) in Titov osvojili kar 9 zlatih, 9 srebrnih in 8 bronastih kolajni. Seveda ne smemo pozabiti žensk: Latyninova, Muratova, Astakhova in Nikoleva, ki so imele glavni delež pri delitvi kolajni.

(Nadaljevanje na 9. strani)

Zmaga Italijana Berrutija v teku na 200 m.

Velik uspeh XVII. olimpijskih iger

(Nadaljevanje z 8. strani)

Nevarni nasprotniki Rusov so tudi tokrat bili Japonci, ki so prvi na lestvici ekip, prvi v preskoku konja (1. Ono), na drogu (1. Ono) in v parteru (1. Aihara). Japonci imajo odlične telovadce in zato upravičeno optimistično gledajo na bodoče olimpijske igre. Dobro so se izkazale Čehinje (1. Bosakova — greda), Finci (1. Ekman — konj) in Italijani (1 srebrna in 2 bronasti kolajni), kar predstavlja prijetno presenečenje.

Nepriznani dobro so se Rusi izkazali v sabljanju, posebno v floretu, kjer so doslej kraljevali Francozi in Italijani. Rusi so osvojili kar 3 zlate kolajne (floret posamezniki: 1. Jdanovic, floret ekipe: 1. Jdanovic, floret ekipe: 2. srebri (floret posamezniki: 1. Siškin in floret posameznice: Rastvorova) in 2 bronasti (meč ekipe in meč posamezniki: Kabarov). Na drugem mestu najdemo Italijo (2-1-3) in Madžarsko (2-2-0); Italijani so zmagali v meču-ekipe (Italija - Vel. Britanija 9:5) in v meču-posamezniki (Delfino), Madžari pa v sablji-ekipe (Madžarska - Poljska 9:7) in v sablji-posamezniki (Karpatis). Častno so se izkazali Nemci (1-0-1) in Angleži (0-2-0); veliko presenečenje pa predstavlja Francija, ki ni osvojila niti ene bronaste kolajne. Za Nemčijo je zlato medaljo v floretu osvojila Schmidova.

Posebno zanimanje je bilo za veslaška tekmovanja, ki so bila na jezeru Albano. Vsi so pričakovali kako bo izpadel dvoboj SZ - Nemčija v veslanju in SZ - Madžarska v kanujih. V veslanju so Rusi imeli v finalu kar 6 čolnov in so tako osvojili 2 zlati kolajni (skiff in dvojice brez krmarja), 2 srebrni in 1 bronasto. Nemci pa so imeli v finalu 5 čolnov, a kar trije so osvojili zlato kolajno (dvojka s krmarjem, četverec s krmarjem in osmerek), eden pa srebrno (skiff). Druge države niso posegle v boj za prva mesta, čeprav so imele v finalu številne čolne. ZDA so v finalu imele 5 čolnov in uspešno je bil samo četverec brez krmarja (prvi), Italijani so tudi imeli pet čolnov, osvojili pa so le eno srebrno in eno bronasto kolajno, Francozi so imeli tri čolne, a so zasedli samo enkrat drugo mesto; uspešnejši so bili Čehi, ki so s tremi čolni v finalu osvojili eno zlato kolajno (double-scull) in eno bronasto (osmerek).

V kanujih so v finalu imeli vse čolne naslednje države: SZ, Madžarska in Nemčija (vsaka po 7), Danska pa 6, Italija 5 in Češka 5. Veliki zmagovalci so Rusi, ki so osvojili tri zlate kolajne (C2 — 1000 m moški, K1 — 500 m ženske in K2 — 500 m ženske) in eno srebrno. Madžari pa so dobili samo eno zlato (C1 — 1000 m moški), tri srebrne in dve bronasti, kar je brez dvoma izreden uspeh, čeprav vemo, da so Madžari mojstri v tem športu. Nemci so osvojili eno zlato (štafeta K 4x500 m moški) švedski eno zlato, dve srebrni in eno bronasto; ostala zlata kolajna je pripadla Danski (K1 — 1000 m moški). Častno se je izkazala Poljska; razočarala je Romunija, Avstrija in zlasti Češka.

V jadranju so se najbolj izkazali Danci (eno zlato in 2 srebrni kolajni) in Rusi (1 zlato in 1 srebrno). Danci so prodorno zmagali v kategoriji Finns (2. SZ), a so se na drugo mesto uvrstili v kategoriji F. D. (zmagala je Norveška) ter 5,50 (kjer se je na prvo mesto uvrstila jadrnica ZDA). Presenetljivo zmago je dosegel tudi Rus Pinegrin v kategoriji »Star«, torej v najbolj znani disciplini jadranja. Zaman sta se mu protivila Portugalska in Italija s svojim Straulinom. Grki so tokrat dosegli nepričakovan uspeh, in sicer v skupini »Dragon« s svojim 20-letnim princem Konstantinom, ki je v nekaj mesecih trdne vaje dosegel raven najboljših tekmovalcev.

Jugoslavija prva v nogometu

V Melbourne so Jugoslovani osvojili tri srebrne kolajne (nogomet, vaterpolo in Mihalci — maratonski tek), v Rimu pa so dobili eno srebrno in končno tudi eno zlato kolajno, in sicer v nogometu. Trikrat so Jugoslovani poskusili srečo, a jim je vselej spodletelo. V Londonu leta 1948 so jih v finalu premagali Švedi, v Helsinkih leta 1952 so jih porazili Madžari, v Melbourne leta 1956 pa Rusi. Za letošnjo olimpiado so se Jugoslovani dobro pripravljali, a bi se kmalu ne uvrstili niti v četrtfinalno tekmovanje. Zadostuje, da se spomnimo neodločenega izida (2:2) z Izraelom in krutega poraza z Izraelci (1:2) v Beogradu. Le visoka zmaga (5:0) z Grčijo je »plavim« odprla pot v Rim. Tu so se srečali najprej s predstavniki Združene arabske republike in

jih premagali z visokim izidom 6:1; nato so premagali Turke (4:0). V odločilni tekmi so se pa spoprijeli z Bolgari, ki so prav tako odpravili nasprotnike z odločnimi zmagami (3:0 Turčija in 2:0 ZAR) in imeli boljši količnik golov. Bolgarom je zadostoval neodločen izid 0:0 ali 1:1, da bi se uvrstili v nadaljnja tekmovanja (Bolgari so se v Melbourne uvrstili na tretje mesto). Srečanje je bilo zelo razburljivo in nasprotnika sta se razšla neodločeno 3:3 (Galić je zabil vse tri gole), kar je omogočilo Jugoslovonom vstop v polfinale. V drugih skupinah sta zmagali Italija, ki je nastopila z mladinskim moštvom (4:1 Taiwai, 2:2 Vel. Britanija in 3:1 Brazilija), Danska (3:2 Argentina, 2:1 Poljska in 3:1 Tunis) ter Madžarska (2:1 Indija, 6:2 Peru in 7:0 Francija). V polfinalu so se v Neaplju spoprijeli Italijani in Jugoslovani. Jugoslovani, ki so bili prepričani v zmago, so igrali zelo slabo in odšli z igrišča z neodločenim izidom (1:1) tudi po podaljškem tekmju; žreb je odločil, da je Jugoslavija igrala finalno tekmo z Danci, ki so odločno porazili Madžare z izidom 2:0. Albert, Gorocs, Dunai, Solymosi, Dudas in tovariši so zaman upali na zlato kolajno; zadovoljiti so se tokrat morali samo z bronasto, kajti v tekmi za tretje mesto so s tesnim izidom (2:1) premagali italijansko reprezentanco, v kateri so se odlikovali Rivera, Rossano, Cella, Tumburus, Salvadore in Burgnich. Jugoslavija je proti Danski pokazala lepo igro, ki se oslanja na čvrstost

PREGLED OSVOJENIH KOLAJN

	Z	S	B	St. k.	T
1. Sovjetska zveza	43	28	32	103	331
2. ZDA	34	21	16	71	249
3. Nemčija	12	19	11	42	128
4. Italija	13	10	13	36	108
5. Avstralija	8	8	6	22	70
6. Madžarska	6	8	7	21	61
7. Poljska	4	6	11	21	49
8. Japonska	4	7	7	18	48
9. Vel. Britanija	2	7	11	20	42
10. Turčija	7	2	0	9	41
11. Romunija (3-1-6; 10 — 24) in Českoslovaška (3-2-3; 8 — 24), 13. Danska (2-3-1; 6 — 20), 14. Bolgarija (1-3-3; 7 — 17), 15. Švedska (1-2-3; 6 — 14), 16. Švica (0-3-3; 6 — 12), 17. Finska (1-1-3; 5 — 11) in Nova Zelandija (2-0-1; 3 — 11), 19. Francija (0-2-3; 5 — 9), 20. Jugoslavija (1-1-0; 2 — 8), Belgija (0-2-2; 4 — 8) in Avstrija (1-1-0; 2 — 8) itd.					

Neuradna lestvica po točkah (T) je sestavljena takole: zlata kolajna (Z) 5 točk, srebrna (S) 3 točke in bronasta (B) 1 točko. Znak St. k. pomeni skupno število kolajin.

obrambe (Durković je bil najboljši branilec turnirja) in na prodornost dveh ali treh napadalcev. »Plavi« so na tritetrtni igrišča gospodarili in skušali z gostim podajanjem žoge zaključiti akcije s strelom od blizu. To jim je uspelo trikrat (Galić, Matuš in Knez); na koncu tekme pa so Danci zabil častni gol. Jugoslavija je na olimpijskih igrah nastopila z naslednjimi igralci (v oklepaju število igranih tekem): vratarja: Soskić (3) in Vidinić (2); branilci: Durković (5), Jusufi (5), Zanetić (5), Perušić (5), Roganović (3), Kozlina (2) in Sombolac (2); napadalci: Galić (5), Kostić (5), Knez (5), Maravić (3), Anković (2), Matuš (2) in Takac (1). Najboljši strelci so bili Galić (7 golov), Kostić (6 golov), Knez (2) in Matuš (1).

Ce so bili Jugoslovani uspešni v nogometu, so nasproten učinek dosegli v vaterpolu, kjer so nastopili kot glavni favoriti; osvojili niso niti bronaste kolajne. Ze izločevalne tekme so pokazale, katera moštva so najboljša: v A skupini 1. Italija (2. Romunija), v B skupini 1. SZ (2. Nemčija), v C skupini 1. Jugoslavija (2. Nizozemska) in v D skupini 1. Madžarska (2. ZDA). Italija, Jugoslavija in SZ so komaj premagale nasprotnike (4:3 Romunija, 2:1 Nizozemska in 5:4 Nemčija). Polfinalne tekme so se odigrale v znamenju premoči Italijanov (4:3 Romunija, 3:0 Nemčija in 2:0 SZ) in Jugoslovancev (2:1 Nizozemska, 6:2 ZDA in 2:1 Madžarska), ki so se tako uvrstili v finale skupno z drugo plasiranimi. Tekma med Italijo in Jugoslavijo je bila zelo razburljiva. S tesnim izidom (2:1) so zmagali domačini. Jugoslavijo je nato porazila še SZ (3:4), Italija pa je z neodločenim izidom (3:3) proti Madžarski osvojila zlato kolajno (srebrna je pripadla Rusom, bronasta Madžarom). Med najboljšimi igral-

ci so bili vratar Rossi, Pizzo (Italija), Muškatirović (Jugoslavija), Mshenieradze (SZ) in Kanisza (Madžarska). Tekme so dokazale, da so Italijani dosegli v vaterpolu raven iz leta 1948, ko so v Londonu osvojili zlato kolajno. Rusi so bili zelo dobro pripravljani, toda njihova igra je preveč groba. Madžari niso bili v polni moči in vidni so prvi znaki zatonja. Jugoslovani so nastopili s pomlajenim moštvom, ki pa še ni dovolj izkušeno. Dober vtis so pustili še Romuni (5.) in Nemci (6.); ZDA (7.) in Nizozemska (8.) so razočarale.

ZDA čudo v košarki

Ze pred začetkom olimpijskih iger je bil znan končni zmagovalac košarkarskega turnirja: ZDA. Tako je bilo v Londonu (1948), tako v Helsinkih (1952), tako v Melbourne (1956) in tako je moralo biti tudi v Rimu.

Američani so izvrstni igralci, vsi so visoki, (povprečje 1,958 m), vsi točni v metih in vsi zelo hitri. Spomnili se bomo samo nekaterih, čeprav je vse moštvo vredno pohvale. Imhoff in Bellamy (visoka 2,11 m) Heraldson (2 m), West, Lucas, Dischinger in Robertson so pravi mojstri žoge. ZDA so v izločevalnih tekmovanjih premagale Italijo (88:54), Japonsko (125:66), Madžarsko (107:63), v polfinalnih srečanjih Jugoslavijo (104:42), Urugvaj (108:50), SZ (81:57) ter v finalnih tekmah ponovno Italijo (112:81) in Brazilijo (90:63).

Tekmovanje je potekalo takole: V A skupini so se pripriljivo uvrstili za daljnje tekmovanje ZDA in Italija (na račun Madžarske in Japonske); v B skupini so bile tekme zelo razburljive, ker so bila moštva po moči enakovredna. V polfinalu sta se uvrstili Českoslovaška in Jugoslavija, čeprav bi na njunih mestih upravičeno lahko bili Francija in Bolgarija; v C skupini sta prevladovali Brazilija in SZ (Brazilija je celo premagala Ruse s tesnim izidom 58:54); tudi v D skupini so bile ekipe zelo vigrane in enakovredne, zmagali sta Urugvaj in Poljska na račun Španije in Filipinov. V prvi polfinalni skupini so Brazilijanci z lahkoto porazili vse nasprotnike, na drugo mesto so se uvrstili Italijani, ki so v odločilnih tekmah premagali Čehi (77:70) in Poljake (74:68). V drugi skupini so ZDA in SZ brez posebnih težav premagale Jugoslavijo in Urugvaj. Odločilno srečanje za prvo mesto je bilo med ZDA in Brazilijo, ki se je končalo z zmago Američanov (90:63), Brazilijanci so izgubili tudi srečanje z Rusi (62:64) in tako osvojili samo bronasto kolajno. SZ pa je z zmago nad Italijo (78:70) osvojila srebrno kolajno. Končni vrstni red je naslednji: 1. ZDA, 2. SZ, 3. Brazilija, 4. Italija, 5. Českoslovaška (premagala je Jugoslavijo 98:93), 6. Jugoslavija, 7. Poljska, 8. Urugvaj, 9. Madžarska in 10. Francija. Med najboljšimi igralci tekmovanja so bili Rusi Zubkov, Korneev in Petrov, Brazilijanec Pascs, Italijan Pieri in Jugoslovian Korac.

Tekmovanje v hokeju na travi je potekalo v znamenju premoči Indijcev in Pakistancev, ki so skupno s Španci in z igralci Kenye zmagovalci v posameznih skupinah. Indijci, nepremagljivi prvaki vseh olimpijskih iger, so imeli precej težav že v četrtfinalu in so komaj uspeli premagati Avstralijo (1:0 v podaljškem); Pakistan, Španija in Vel. Britanija pa so premagale svoje nasprotnike. Pakistan in Indija sta se tudi to pot spoprijeli v finalu. Tekma je bila zelo borbeno in končno zmago so to pot osvojili Pakistanci (1:0). Srebrna kolajna je pripadla Indiji, bronasta pa Španiji.

Jahalne tekme so bile zelo zanimive. Največ uspehov so imeli Avstralci (2 zlati in 1 srebrni) ter Italijani (1-1-1). Avstralci so se odlikovali v kompletnem natečaju, kjer so osvojili prvo mesto med posamezniki (1. Morgan na Salad Davisu, + 7,15) in med ekipami (— 128,18). Italijani so zmagali v specialnem skoku (1. Raimondo D'Inzeo na Posillpo, 0-12—12). Ostale zmage so izbojevali Nemci (specialni skok — ekipe) in Rusi Filatov s presenetljivim nastopom v tekmovanju »dressage« posamezniki. Zmaga Rusov predstavlja največje presenečenje tekmovanja.

Ceprav so bili Rusi veliki favoriti, so Madžari izbojevali v modernem peteroboju pomembno zmago tako med posamezniki kot med ekipami. Tekmovalci so nastopili v petih športnih panogah, in sicer v jahanju, plavanju, streljanju, sabljanju in teku čez dno in strn. Zmagal je Nemeth pred sorojakom Nagyjem. Tretji je bil Američan Beck. V lestvici ekip je prva Madžarska, druga SZ, veliki poraženeec, in tretja ZDA. Svetovni prvak Rus Novikov se je uvrstil šele na 5. mesto. Presenetili so Mehikanci (Escobedo in Almada), povsem odpovedali pa so tekmovalci severnih držav.

D. T.

17

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill

Miki
Muster

139. Nenadoma je čoln zagrabil silen vrtinec, ga močno nagnil in napolnil z vodo, še preden so mogli veslači spremeniti smer. Težka montarija je izginila pod nemirno gladino in popotniki so se znašli v hudi borbi z valovi. Hen je prvi spoznal, da je čoln izgubljen. Izpustil je veslo in začel z vso močjo plavati proti bregu.

140. Njegova temna pleča in gole roke so rezale valove kot jekleni ladijski vijak. Približal se je bregu in se oprijel ene izmed lian, ki se je kot močna vrv spuščala nad reko. Dvignil se je iz vode in zaklical: »Za menoj! Pomagajte deklici!« Z rokami se je tako trdno prijel liane, kot bi se zavozlal z njo, in pojasnil: »Napravimo opičji most!«

141. Stric Tomaž je bil slab plavalec, zato mu je profesor pomagal, dokler se ni mogel oprijeti Henovih nog. Zatem se je profesor ozrl, da bi pogledal, kje so Peter, Jim in Peggy. Za deklico ga je najbolj skrbelo in kar odleglo mu je, ko je videl, da pogumno in krepko plava med Jimom in Petrom. Oprijel se je strica Toma in tako podaljšal most.

142. Že se je njegovih nog oprijel Peter, za Petra pa sta se lovila Jim in Peggy. »Brž si pomagajte na kopno, dolgo ne bom mogel vzdržati!« je zahropel Hen. »Hitro, splezaj čez Petra, profesorja in strica Toma do Hen!« je poučil Peggy Jim, ki je ohranil mirno kri tudi v tej nevarnosti. Peggy je po njegovih nasvetih začela plezati na varno.

143. Trije najmlajši člani odprave so bili kmalu na kopnem. Težave so se začele šele s stricem Tomom, toda pomagal mu je profesor in kmalu je kot zadnji tudi izmučeni Hen, ki je bil vzdržal pritisk vode in veliko težo živega mostu, sopeč legel na trdno zemljo. Popotniki so žalostno strmeli v vodo, ki jih je v trenutku oropala vsega imetja.

144. Čoln, zaloge, orožje in obleke so bili pokopani na dnu brzice. Znašli so se sredi pragozda le z golimi rokami. Profesor si ni mogel odpustiti, da je spravil svoje sopotnike v tako težak položaj. Sedel je in zakopal glavo v dlani, da mu je samo dolgi nos žalostno šrlel izmed prstov. Prvi je spregovoril stric Tom.

145. »Kaj bi sklanjali glave,« je dejal, »saj ima vsaka stvar slabo in dobro plat. Že tri dni se me je lotevala morska bolezen, zdaj sem vsaj pred njo varčen. Tako čisto brez vsega pa tudi nismo ostali. In kar je glavno, vsi smo odnesli celo kožo! Preglejmo premoženje, brodolomci!« je predlagal. Vsi so začeli stikati po žepih.

146. Stric Tom je odpel pas s samokresom, ki je tičal v nepremočljivem toku, in preštel naboje. Kakih trideset jih je imel. Henu je za pasom še vedno visela mačeta, Jimu pa indijanska sekirica. Peter je rešil svoj taboriški nož, profesor Grey pa dober žepni nožič. Najbolj dragoceni del opreme pa je rešila iz valov Peggy.

147. Ko se je bil čoln potopil in je krčevito iskala z rokami opore, je nehotе pograbila profesorjev nepremočljiv krušnjak. Odprli so ga in veselo vzdikali: v njem so bili njegovi dokumenti, zemljevidi, nekaj zdravil in predvsem dragoceni stari pergament. Le malo so premogli, vendar niso sredi džungle obtičali praznih rok!